# Budowa tragedii antycznej

Tragedia antyczna jest jednym z najważniejszych gatunków literackich starożytnej Grecji, mającym istotny wpływ na rozwój literatury, dramaturgii oraz teorii teatru w późniejszych epokach. Jej forma i zasady zostały precyzyjnie zdefiniowane, głównie za sprawą Arystotelesa, który w swoim dziele Poetyka szczegółowo opisał cechy klasycznej tragedii. Tragedia antyczna wywodzi się z greckich obrzędów religijnych ku czci boga Dionizosa, a jej rozwój związany jest z twórczością takich dramatopisarzy jak Ajschylos, Sofokles i Eurypides. Budowa tragedii antycznej była ściśle określona i miała charakter formalny, podzielony na wyraźne elementy strukturalne.

## 1. Prologos (Prolog)

Tragedia antyczna rozpoczynała się od prologu, który pełnił funkcję wprowadzenia w sytuację dramatyczną i wyjaśnienia tła akcji. Prolog mógł być wygłaszany przez jednego z bohaterów lub narratora i zazwyczaj przedstawiał widzom kluczowe informacje na temat fabuły, konfliktu oraz sytuacji, w której znajdują się postacie. Prolog służył więc wprowadzeniu widza w świat przedstawiony tragedii, wyjaśniał początkowy punkt wyjścia i przygotowywał na rozwój dramatycznych wydarzeń.

Przykładem prologu w tragedii może być scena otwierająca Antygonę Sofoklesa, w której Antygona rozmawia ze swoją siostrą Ismeną, wyjaśniając widzowi, że Kreon, król Teb, zakazał pochowania ich brata Polinika, a ona zamierza złamać ten zakaz, by wypełnić obowiązki wobec rodziny i bogów.

## 2. Parodos

Po prologu na scenę wkracza chór, który śpiewa pieśń zwaną parodosem. Parodos to pierwsza pieśń chóru, która pełniła rolę komentarza do sytuacji wprowadzonej w prologu oraz pomagała w

budowaniu nastroju tragedii. Chór w tragedii greckiej był nieodłącznym elementem, reprezentującym opinię zbiorową (np. obywateli, starszyznę miasta) i odgrywał kluczową rolę w rozwoju akcji oraz interpretacji moralnej przedstawionych wydarzeń. W parodosie chór często opiewał nawiązania do mitologii, historii lub moralnych dylematów.

## 3. Epeisodia (Epizody)

Epizody to kolejne części tragedii, w których rozwijała się główna akcja dramatu. Były to sceny dialogowe lub monologi bohaterów, podczas których postacie przedstawiały swoje myśli, emocje, decyzje i działania. W epizodach dochodziło do kluczowych konfliktów i wydarzeń fabularnych, które prowadziły do kulminacji tragedii. Tradycyjnie w tragedii greckiej występowało od trzech do pięciu epizodów, a po każdym z nich następował komentarz chóru w postaci stasimonu.

W epizodach bohaterowie podejmowali kluczowe decyzje, które prowadziły do ich nieuchronnej klęski. Przykładem może być scena w Królu Edypie Sofoklesa, w której Edyp stopniowo odkrywa prawdę o swoim pochodzeniu i o zbrodni, której nieświadomie się dopuścił.

## 4. Stasimon

Stasimony to pieśni chóru śpiewane między kolejnymi epizodami. Chór, w swoich pieśniach, komentował wydarzenia, które miały miejsce na scenie, oraz rozważał ich szersze znaczenie moralne, filozoficzne i religijne. W stasimonach pojawiały się refleksje na temat losu, przeznaczenia, winy, zemsty, bogów i człowieka. Stasimony miały nie tylko funkcję komentatorską, ale także służyły wprowadzeniu pauzy i refleksji w dramatycznym ciągu wydarzeń, co nadawało tragedii odpowiedniego rytmu i dramaturgii.

## 5. Exodos

Exodos to ostatnia część tragedii antycznej, w której dochodziło do rozwiązania akcji i zamknięcia wszystkich wątków fabularnych. W exodosie widzowie byli świadkami ostatecznego upadku bohatera tragicznego, który zazwyczaj ginął lub doznawał wielkiego cierpienia. Exodos kończył tragedię moralnym przesłaniem lub refleksją na temat losu ludzkiego, sprawiedliwości, winy i kary.

Przykładem exodosu jest zakończenie Antygony, gdzie po śmierci głównej bohaterki, jej narzeczonego Hajmona oraz matki Eurydyki, Kreon zostaje osamotniony, świadomy konsekwencji swoich decyzji. Exodos zawiera często naukę moralną, podsumowującą tragiczną ironię losu.

## 6. Zasada trzech jedności

W tragedii antycznej stosowano także tzw. zasadę trzech jedności, którą opisał Arystoteles w Poetyce. Były to jedność miejsca, czasu i akcji:

Jedność miejsca oznacza, że cała akcja tragedii rozgrywa się w jednym miejscu, np. przed pałacem królewskim czy na agorze. Wydarzenia, które miały miejsce gdzie indziej, były relacjonowane przez posłańców lub opowiadane przez bohaterów.

Jedność czasu polegała na tym, że czas akcji tragedii ograniczał się zazwyczaj do jednej doby, a wydarzenia wcześniejsze były przywoływane w formie retrospekcji lub narracji.

Jedność akcji zakładała, że tragedia opowiada o jednym, głównym wątku fabularnym, bez wprowadzania wątków pobocznych.

Zasada trzech jedności miała na celu nadanie dramatowi klarowności, zwartości i spójności, co umożliwiało lepsze skupienie widza na głównym konflikcie tragicznym.

## 7. Hamartia, Hybris i Katharsis

W tragedii antycznej kluczowe są także pojęcia związane z charakterystyką bohatera tragicznego:

Hamartia to „wina tragiczna” – błąd lub pomyłka bohatera, która prowadzi do jego zguby. Nie zawsze wynika ona z jego złych intencji, lecz z niewiedzy lub próby uniknięcia złego losu, jak to miało miejsce w przypadku Edypa.

Hybris to nadmierna duma lub pycha bohatera, który myśli, że może przekroczyć ludzkie ograniczenia lub przeciwstawić się bogom. Hybris często prowadzi do hamartii.

Katharsis to oczyszczenie, jakie ma doświadczyć widz podczas oglądania tragedii. Arystoteles uważał, że tragedia wzbudza u widza uczucia litości i trwogi, które prowadzą do katharsis, czyli moralnego oczyszczenia i uspokojenia po przeżyciu silnych emocji.

## Podsumowanie

Tragedia antyczna była starannie skomponowanym dramatem o ściśle określonej budowie. Składała się z prologu, parodosu, epizodów, stasimonów i exodosu, a jej struktura była podporządkowana zasadom trzech jedności. Bohater tragiczny w tragedii antycznej był postacią, której los był z góry przesądzony przez fatum lub siły wyższe, a jego upadek prowadził do oczyszczenia w postaci katharsis. Tragizm tej postaci polegał na zderzeniu ludzkich aspiracji z nieubłaganymi siłami losu, co czyniło tragedię antyczną gatunkiem pełnym moralnych i filozoficznych rozważań na temat losu, winy, odpowiedzialności i człowieczeństwa.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę pisanie prac - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.